

RASKOVANI

POJEDINI BROJ DINAR

VLASNIK, DIREKTOR ODGOVORNI UREDNIK:
PAVAO ROCA

TISAK: PUČKA TISKARA - ŠIBENIK.

IZLAZI SVAKI ČETVRTAK, 11 JUTRA.

PREDPLATA: TROMJESEČNO DINAR 13, GO-
DIŠNJE DINARA 52. OGLASI PO CIENIKU.

UREDNIŠTVO I UPRAVA KUĆA Br. 543 - VODICE.

RUKOPISI SE NEVRAĆAJU.

Jednaka prava - jednake dužnosti.

Onaj, koji iskreno prati razvoj današnjih prilika u našoj državi, nailazi bez sumnje na teška opažanja. Svatko, naime, u brizi za općim dobrom, pozvan i nepozvan, kritikuje jedno stanje i dekadencu vremena. Općenito jadikovanje, zgošnja bijeda i nestalna budućnost zaista su odraz socijalne istovjetnosti, koja je obuzela sve narodne slojeve.

Nastala je utakmica umovanja. Razni projekti, dogovori i ankete, reforme, pravne restrikcije i nadopune zborova i skupštine, u jednu riječ silna volja za stalnim boljitkom izbijaju kao dnevna pitanja, a u svemu nazrijevano izljuje boli i razočaranja. Država i društvo, dakle, ispoljuje svu svoju duševnu snagu u spoznaji, da ovakovo stanje mora bezuvjetno da prestane i da je nadalje potrebna evolucija ka novom životu.

Čini se, bez dvojbe, da je ova spoznaja istine ispila svu energiju, sav mozak naroda i države. I kad nas ne bi iskustvo odvrćalo od usjerenja, da mjesto progressa nastupa danonice na svim poljima sve veći zastoj i stagnacija, mogli bismo ko bajagi i pomisliti, da u našem javnom životu, postoji mogućnost boljih tendencija.

Nu, varamo, nažalost, sami sebe s te puste obmane. Dok smo u stanju zamisliti, da će nam ovo naprezanje sila donijeti bilo kakova uspjeha, zaboravljamo kudikamo važnije pitanje, u kojim mjeri ova spoznaja teških prilika, pokreće jedinstvenu volju za općim dobrom. Zaboravljamo na prokušanu činjenicu, nije li možda ova spoznaja rezultat egoističkih težnja i partajskih natruha, nije li ona plod fizičke moći nad onom duha, nije li ona očito favoriziranje nekolicine, a zapreka kulturnim i gospodarskim interesima pojedinaca.

Nije nam ni na kraj pameti, da potražimo uzroke ovoj našoj sumnji i opravdanoj zelnji u poboljšanje jednih naših prilika. Svakičudnja, naime,

iznenadenja i na političkom polju i u svim granama socijalnih prognoća dovoljno se odrazuju u negativnim uspjesima, koji nas kao zarazna bolest nemilice haraju. Naša je pak sveta dužnost, da — daleko [od dnevnih naklapanja i plitkih političkih smicalica, upozorimo na daleke faktore, koji u svojim rukama drže sudbinu našeg naroda, ne bi li jednom, bez obzira na lične interese i na interese svoje stranke poradili oko toga, da isključivo za sve građane ove države vade jednaka prava i jednake dužnosti.

Žalosna je i do zla boga ogavna činjenica, koja nam pogotovo u zadnje vrijeme izbija oči kad gledamo i slušamo: kako rani skorijejčevići, bez ikakove legitimacije prošlosti, obilaze pragove naših ognjišta i gotovo silom nameću ideje novog patriotizma, kada naš narod nema prave domovinske ljubavi i osjećaja. Žalosna je i do zla boga ogavna činjenica, slušajući, kako oni u svom pretjeranom zanosu proglašuju ljude protudržavnim i izdajicama. Teška je i nemilosrdna socijalna nepraveda, kad promatramo, kako oni u ime države i njenih predstavnika arogiraju sebi prava branitelja države i privilegovanih građana, kako oni bez straha i kontrole provaljuju i privatna vlasništva i denunciraju sve poprijeko.

Nu, još je žalosnije i do zla boga ogavnije, kad gledamo, kako ovi skorijejčevići pod egidom stanovite stranke i stanovitog režima uživaju uistinu povišena prava i privilegija, namećući se patriotizmom u formi talijanskih nacionalistoida. Više je nego čisto, kako naš narod u takovim propustanjima nazrijeva povrijeđu svojih individualnih prava. Dok državna vlast prema takovima, koji su u svom zanosu smatraju stupovima države, postupa sa nekakvom «noblesse oblige», ona prema svim drugima, koji su prema izvještajima njezinih emisara pro-

tudržavni i neloyalni, kako bi kazno pedagog Salzmann.

I dok se trudimo, da uočimo, zašto i zbog česa državna vlast silom stvara od našeg dobrog seljaka i građanina, koji ljube ovu državu i ovu zemlju, kojekakove neloyalne elemente, puštajući, da ih takovima krste ljudi više puta i bez odgoja i bez sprene, čudom se čudimo, kako nadležni faktori ne uviđaju, da ovakav postupak stvara neminovno razočaranje i apatiju.

Spoznaja, dakle, teškog stanja u kojem se nalazimo, nije dovoljna za poboljšanje prilika. Mi svaki dan opažamo, da je ta spoznaja upravo pogibeljna, jer ne sadrži u sebi čvrstu volju, da se svim građanima bez iznimke mjeri istom mjerom. Zaludu su preporeke naših političara, da ne zdvajamo i da se nadamo Zaludu se apeluje na domoljublje i na narodnu svijest.

Spontana aktivnost i patriotizma i narodne svijesti buknuć će istom onda, kad narod bude u vidio, da se ne podcjenjuje i da u ovoj državi vrijede za svakoga jednaka prava i jednake dužnosti.

Radnički raboš.

Na adresu centrale „Monte Promina“
u Trstu.

Komu da se u grijeh upiše, koga da ponajprvo narodni Sud pozove na odgovornost, što rudari u Siveriču i Velušiču bivaju bezdušno i danonično sve više gnjavljeni i tlačeni?

Razočarani ostadosno, ljuto smo se prevarili u očekivanju da se potrebna reakcija provede i tako ukloni iz Siveriča onog nečovjeka što smo i kako do sada u više brojeva iznijeli, a da prestane napokon ona neopisiva patnja od njegov zloglasna Tofanta prouzrokovana, kojoj su tamo biedni robovi, ljudi sveudilj izloženi.

FELJTON

Prvo gostovanje našeg narodnog pozorišta. u našem gradu.

(Nastavak).

Iza Pljuska uprava je iznijela tri imena sa strane: Schönherr-a (Žena-Vrag), Knoblauch-a (Faun) i Shaw-a (Candida).

Žena-Vrag je drama velike snage i zanimivosti. Odigrava se između tri lica, a u 5 činova. Radnja upliče jedan bračni par i jedno treće lice. Ovo lice je mlad i kisan stražar (g. Pavić). Muž (g. Marinković) je lukavi ali krležjavi krijumčar. Njegova žena (g. Vavra) je zdravo i klišno ženskinje, koje najprije poželi dijete, ali joj ga muž ne može da daje. Ona, i pored toga, snalazi se rza svog muža, i njihov je život prilično srećan, a cilj bogatstvo.

Pošto vlasti nisu znale da krijumčarstvom lukavstvu drukčije na kraj stanu, ponudi se mladi stražar, da će zavesti njegovu ženu, i tako saznati za krijumčarstve tajne. Ovaj to unaprijed sazna, te nagovori ženu, da općini stražara, da on bude mogao lakše tjerati svoj posao. Njoj to lako uspije.

Ali se ovdje stvar zaplete. Žena u doticaju s mladim stražarom nasluti njegovu mušku snagu, o-

sjeti vab zadržanja i života, čemu je njezin muž bio najtipičniji kontrast. I kod nje preote mah gadjenje na muža i požuda za plodnim muškarcem. I dok ona u stražaru u stvari voli samo plodna muškareca, stražar voli samo nju. Zato, kad joj on ponudi zajedničku smrt, ona hoće samo smrt svog muža. Od ove namisli ona ne odustaje. Ona sve moguće udešava, da do toga dodje i stražareva ljubav u njezinim rukama konačno postaje oružje muževe smrti. Muž na konca pada od stražareva mača. — Čitavo muževo bogatstvo ostaje njojzi, i ona će sada lakno da nadje željenog muškareca i bez stražara!

Do samog ovog čina ima nekoliko psiholoških varijanta, ali su to nemoćni glasovi savjesti, koji odstupaju pred kriminalnom fatalnošću drame. — Radnja iziskuje vrhne glumce. Gledaočeva pažnja i uzbudjenje sve više raste. — Dijalobičnost ove žene je predmet naročite kriminalne psihologije. Njezina lukavost, kojom stražara navodi na zločin, čovjeka straši; a umjetnost, kojom ovo prikazuje g. Vavra, čovjeka oduševljava. Njezina je igra začijelo bila u punom shvaćanju i izvedbi autorevih intencija, što pak ne iziskuje odsutnost glumčeve individualnosti, po čemu se razlikuje umjetnik od umjetnika.

U tome su je odlično pomagali gg. Marinković i Pavić. Prvi kao muž i lukavi krležjavac, koji

sam sebi dolija i koji je prema lukavštini svoje žene ipak naivan (prizor kod pisanja oporuke). G. Marinković se posve uživio u svoju ulogu, dokazivši svoje dobre sposobnosti. G. Pavić igrajući primitivnog čovjeka omanjenog od ljubavi, ali ipak toliko svjesnog, da zna, da propada, ne imajući snage, da se zlu olme, unio je u svoju ulogu mnogo istinskog života i umijeća.

Knoblauch-ov Faun po našem je mnijenju jedna od najljepših i najboljih komedija svjetskog repertoira. Autor je pjesnik, satirik i huntuovnik. Ova komedija donosi svih svježine i revolte. To je poruga i protest protiv svega, što je nisko, nečovječno, neprirodno i izvještačeno u današnjem društvu i životu. Ujedno se dojima kao nagovijest opće obnove.

Faun je u ovoj komediji mistična kreacija, vasejenski duh života, prirodna životna sila, veselje i zdravlje života, kojega sam autor nazivlje radošću života. — Samo kroz Faunov smisao života progovara autor. Sva su druga lica nišana za njegovu satiru. Komedija je doljerana umjetnina, u njoj se živo osjeća pjesnik i čovjek, a odlikuje se duhovitom satrom. Ima, doduše, i po koje proizvoljno shvaćanje. N. pr. u pitanju sufrageta. Ako je autor ovdje htio da iznese svoj općeniti sud, onda to malko miriši po filistarštinu. Zar baš žena treba da umrtvi svoje osjećaje, ako je sufraget?! (Slijedi).

